

Maurizio Tremul
Član Programskega sveta

**Izhodišča za pripravo Programsko-produkcijskega načrta RTVS za 2018:
za razpravo na seji komisije za pripravo izhodišč PPN 2018
Programski Svet RTV Slovenije**

Uvodne ugotovitve

Vlogo svetnikov Programskega Sveta javnega zavoda RTV Slovenija izpolnimo, če se ob pripravi izhodišč PPN za leto 2018 odrečemo pristranskim, strankarsko-političnim in ideološkim pristopom. Naša naloga je pripraviti takšne izhodiščne točke za PPN 2018, ki bodo konsistentne, pravične, verodostojne, argumentirane, ki bodo temeljile na realnih podatkih in bodo upoštevale ustavno-pravni sistem Republike Slovenije.

Ustava RS zelo natančno zagotavlja pravni položaj avtohtone madžarske in italijanske narodne skupnosti (zlasti v 64. členu). V zakonu o RTVS so vgrajeni status, položaj in vloga narodnostnih programov v javnem zavodu. Poleg tega je RS ratificirala Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih in se je glede italijanskega in madžarskega jezika zavezala, da »v obsegu, v katerem radio in televizija opravljata poslanstvo javne službe, zagotovita ustanovitev vsaj ene radijske postaje in enega televizijskega kanala v regionalnih ali manjšinskih jezikih.«. Slovenija se obvezuje tudi »zagotoviti, da so interesi uporabnikov regionalnih ali manjšinskih jezikov zastopani ali upoštevani v organih, ki so lahko ustanovljeni v skladu z zakonom z nalogo, da jamčijo svobodo in pluraizem javnih glasil.«.

Mislil sem, da je samoumevno, toda izgleda, da včasih ni tako: kot člani PS RTVS nismo izvoljeni v DZ RS, kjer se oblikujejo zakoni, ampak moramo izpolniti našo vlogo s tem, da te zakone upoštevamo.

V demokraciji je ključno opredeliti pravila in nato ta pravila spoštovati.

To so začetna in enostavna dejstva, ki jih moramo upoštevati v procesu priprave izhodišč PPN 2018.

Izjave morajo biti tehtne, utemeljene z dokazi, ne smejo biti pavšalne.

Letni Programi RTV Programov za italijansko in madžarsko narodno skupnost imajo jasne programske identitete prav zaradi tega, ker izvajajo pravice na tem področju za te iste skupnosti. Naloga spreminjanja oziroma opredeljevanja programske idenitete spada v pristojnosti Programskega odbora za RTV programe za italijansko oziroma madžarsko narodno skupnost.

Morebitne nizke gledanosti nekaterih radijskih ali televizijskih programov moramo podpreti s konkretnimi podatki. Vloga in smisel samega obstoja RTV narodnostnih programov je

zapisana že v zakonu o RTVS. Nikjer ni navedeno, kolikšen % gledanosti morajo doseči posamezne enote, radijske postaje ali televizijski kanali oziroma programi, da bi se zagotovilo njihov obstoj.

Prav tako bi moralo biti končno enostavno razumeti, da je prisotnost RTV Studia v Lendavi povezana z dejstvom, da je zagotavljanje pravice informiranja pripadnikov madžarske narodne skupnosti v lastnem jeziku možno izvajati na tistem območju, kjer je le-ta zgodovinsko prisotna, kjer izpolnjuje svoje zagotovljene ustavne pravice in kjer je madžarski jezik uradni jezik poleg slovenščine, glede na to, da je jezikovna pravica direktno vezana na območje naseljenosti pripadnikov madžarske oziroma italijanske narodne skupnosti.

Kar zadeva gledanost italijanskega programa na TV Capodistria in poslušanosti italijanskega programa Radio Capodistria, se pavšalni in »na pamet« pristop izkazuje kot precej smešen. Bolj koristno bi bilo skrbno prebrati raziskavo gledanosti in poslušanosti Regionalnega Centra RTV Koper-Capodistria (Mediana, Koper, 26/11/2015) iz katere izhaja povsem drugačna slika. Ta dokazuje, da je poslušanost italijanskega programa Radia Capodistria in gledanost italijanskega programa TV Capodistria na zelo visoki ravni, in to na Primorskem (ta vključuje dober del ozemlja, kjer italijanščina ni uradni jezik) in v Furlaniji – Julijski krajini. Kaj bi morali zaključiti, če bi takšne argumente uporabljali tudi za druge programe, postaje ali kanale RTV Slovenije? Seveda to, da je to najlažje storiti tistim skupinam, ki so najbolj šibke!

Etično sporne in zgodovinsko zastarele so tudi afirmacije, ki namigujejo na obuditev recipročnosti, ki ji slovenska narodna skupnost v Italij in italijanska narodna skupnost v Sloveniji in na Hrvaškem odločno nasprotujejo, saj že dolga leta plodno sodelujejo na najrazličnejših področjih in se izkazujejo kot povezovalni in kohezijski subject na čezmejnem območju kjer spodbujajo sobivanje, sodelovanje, solidarnost in medkulturnega dialoga.

Glede cene delovanja RC RTV Koper-Capodistria lahko ugotovimo, da cene minute dokazujejo, kako je le-ta nižja pri italijanskih programih, kot pri ostalih PPE RTV Slovenija. Če pa se poglobimo v finančni del PPN RTVS, ugotovimo, kako hinavske in zavajajoče so nekatere informacije in ocene ki jih lahko beremo ali slišimo.

Omejil se bom zgolj na italijanske programe RTV Capodistria. V PPN RTVS 2017, UPE TV Program za italijansko narodno skupnost stane 1.928.564,00 evrov, UPE RA Program za italijansko narodno skupnost pa 1.141.735,00 evrov. Če dodamo še 50% stroškov Tehnične produkcije RC KP oziroma 1.486.209,50 evrov in 50% Ostalih stroškov RC KP, oziroma 1.170.634,50 evrov, ugotovimo, da italijanska programa skupaj staneta 5.727.143,00 evrov, kar predstavlja 4,73% celotnih odhodkov RTVS za leto 2017. Skupne dejavnosti stanejo 23.880.245,00 evrov. Proporcionalno 4,73% znaša 1.129.535,59 evrov, ki naj bi bil sorazmerni del, ki gre na račun italijanskih programov. Bruto bi celoten strošek znašal 6.856.678,59 evrov, kar predstavlja 5,66% celotnih odhodkov RTVS za leto 2017. Prav tako moramo priznati, da PPE TV Slovenija, če apliciramo podoben pristop, stane na letni ravni

57.178.867,63 evrov, kar predstavlja 47,21% skupnih odhodkov javnega zavoda! S tem ne želim trditi, da je cena delovanja PPE TV Slovenija astronomska ali nizka, to le navajam, ker sem glede na takšen način razmišljanja v to prisiljen in zato, da imamo na voljo dodatne elemente za razmišljanje.

Moramo pa tudi upoštevati dejstvo, da sta oba italijanska programa RTV Capodistria letno sofinancirana v višini 1.208.666,00 evrov. To pomeni, da efektivni strošek RTVS za RTV Programe, namenjene italijanski narodni skupnosti, znaša letno 4.518.477,00 evrov (kar predstavlja 3,73% celotnih odhodkov), oziroma 5.648.012,59 evrov z sorazmernimi proporcionalnimi stroški Skupne dejavnosti (kar predstavlja 4,66% celotnih odhodkov).

Ob spremljanju položaja RTV programov avtohtonih narodnih skupnosti je v zadnjem obdobju moč opaziti zaostritev določenih trendov, ki je skrb vzbujajoča. Gre predvsem za razne pritiske, usmerjene k »rešitvam«, ki naj bi nepovratno marginalizirale položaj in vlogo narodnostnih programov znotraj javnega RTV sistema, v lažnem prepričanju, da so ravno ti programi tista »rezerva«, iz katere naj bi se črpali finančni, tehnični in drugi resursi, ki naj bi omogočili »normalno« delovanje RTV Sloveniji. Še posebej zaskrbljujoče je, da se s takimi težavami ne sooča nihče od drugih subjektov, ki tvorijo javni RTV sistem, in da se to dogaja v nasprotju z veljavnim ustavnopravnim položajem avtohtonih narodnih skupnosti na medijskem področju, ki je bistven za njun obstoj. Naj ponovno poudarim: pravica narodnih skupnosti do informiranja v materinem jeziku izhaja iz Ustave Republike Slovenije (posebno iz 61., 62. in 64. člena) in iz mednarodnih pogodb (Posebni Statut Londonskega Memoranduma iz 1954 leta in Ozimskih Sporazumov ki ob osamosvojitvi se je Slovenija obvezala spoštovati). Iz naštetih mednarodnih norm in tudi iz duha Ustave je mogoče razbrati tudi načelo o nesprejemljivosti krčenja in oženja že pridobljenih pravic narodnostnih manjšin.

RTV programi za italijansko narodno skupnost so v položaju velike negotovosti in se soočajo s težavami ob velikem kadrovskem osipu v uredništvih in v produkcijskih enotah. Prav tako močno so se znižala sredstva za zunanje sodelavce. Nujno potrebno je zaposliti manjkajoče kadre, če ne želimo drastično zmanjšati programov. Dramatično krčenje materialne osnove narodnostnih programov v letu 2016 in napovedane dodatne kadrovske in finančne racionalizacije v letu 2017 pomenijo že danes dejansko zmanjšanje obsega pridobljenih pravic italijanske narodne skupnosti na področju medijev.

In zdaj še nekatere konkretne ugotovitve:

KADROVSKA PROBLEMATIKA

V zadnjih dveh letih, še posebej pa v letu 2016, smo z uresničevanjem projekta kadrovske prenove RTVSLO priča izrazitemu zmanjševanju skupnega števila delavcev. Upokojitve delavcev po ZUJF-u in predčasne upokojitve so najbolj prizadele enote z večjim številom starejših delavcev, in sicer: UPE radijski program za italijansko narodno skupnost, UPE

televizijski program za italijansko narodno skupnost, radijsko produkcijo, TV produkcijo. Regionalni RTV center Koper - Capodistria je v primerjavi s stanjem 01.01.2015 ostal brez 18-ih delavcev, kar pomeni 6,4% zmanjšanje.

RADIJSKI PROGRAM ZA ITALIJANSKO NARODNO SKUPNOST

V Radijskem programu za italijansko narodno skupnost je bilo leta 2014 zaposlenih 35 delavcev, medtem ko bodo leta 2017 predvidoma imeli 28 zaposlenih, oziroma 27, če ne bodo nadomestili porodniške odsotnosti. Ob tem bodo leta 2017 imeli deset odstotkov manj sredstev za zunanje sodelavce. Zaradi pomanjkanja sredstev za zunanje sodelavce so že v preteklih letih ukiniteli pomembne projekte in oddaje.

Zaradi krčenja kadrov, tudi v produkciji, in zaradi zmanjševanja sredstev za zunanje sodelavce bodo primorani ukiniti oziroma preoblikovati pomembne programske segmente in vsebine. Dolgoročno bo trend krčenja sredstev in kadrov povzročil veliko škodo v programu. Kadrovska situacija je kritična tudi v produkciji. Če želimo dolgoročno obdržati trenutni obseg programa (24 ur) in nuditi vse vsebine, ki so pomembnega značaja tako za italijansko skupnost kot za celoten prostor, bi potrebovali tri dodatne zaposlitve: dva novinarja in glasbeno urednico/urednika.

TV PROGRAM ZA ITALIJANSKO NARODNO SKUPNOST

TV program za italijansko narodno skupnost doživlja skozi leta kadrovske krčenje uredništev in vidno krčenje produkcijskih kapacitet, ki jih ima na razpolago za produkcijo oddaj in projektov, in sicer do te mere, da danes uredništva ne morejo več normalno opravljati svojega dela. Ob kadrovske okrnjenosti uredništev ni na voljo niti zadostnih kadrov v produkcijskih sklopih (snemalne ekipe, montaže, studii, reportažni avtomobil, itd.) za produkcijo tako oddaj kot projektov. Redne vsakodnevne težave so prisotne že pri realizaciji zaradi okrnjene lastne redne produkcije. Na terenu praktično niso več v stanju realizirati že malo zahtevnejših televizijskih žanrov oz. rednih oddaj (kot so obsežnejše redne reportaže, reportažno-dokumentarne oddaje) in dokumentarnih oddaj, ki so jih še lani, predlani in v preteklih letih več ali manj normalno realizirali.

Nenadomeščeni odhodi v UPE TV programu za italijansko narodno skupnost v obdobju 2014-2016 (v stanju niso upoštevane zaposlitve iz razvojnih sredstev, ker so bila zaradi zaposlitev sorazmerno odvzeta finančna sredstva iz variabilnih stroškov): dva novinarja, dve tajnici produkcije, dva organizatorja, poslovni sekretar. Kadrovski plan RTVS predvideva za leto 2017 skupno zmanjšanje redno zaposlenih za 22 oseb (redne upokojitve), od teh 7 v Regionalnem RTV centru Koper-Capodistria.

Od 7-ih načrtovanih odhodov v RC Koper-Capodistria so kar 3-je v TV programu za italijansko narodno skupnost.

V odstotkih to pomeni, da delež RC Koper-Capodistria v skupnem zmanjšanju na nivoju RTVS znaša 31,8%. Delež TV programa za italijansko narodno skupnost znotraj RC Koper-Capodistria pa je kar 42,8 %.

TV program za italijansko narodno skupnost ima največje število nenadomeščenih odhodov med vsemi UPE na RTV Slovenija.

KRČENJE PRODUKCIJSKIH KAPACITET

Kar zadeva terenske snemalne ekipe: v zadnjih letih se je drastično skrčilo dnevno in tedensko število terenskih Eng snemalnih ekip, ki jih ima program na razpolago za produkcijo oddaj in prispevkov vseh uredništev. Še pred nekaj leti je imel program na razpolago dnevno od ponedeljka do petka 5 ekip dnevno in 5 do 6 ekip skupno v soboto in nedeljo.

Leto 2015: na razpolago so bile 4 do 4,5 Eng ekipe dnevno od ponedeljka do petka; 4-5 ekip skupno v soboto in nedeljo.

Leto 2016 (od meseca maja dalje): na razpolago so bile 3 Eng ekipe dnevno od ponedeljka do petka; 3 ekipe skupno v soboto in nedeljo. Torej v le par letih se je število terenskih Eng snemalnih ekip, ki jih ima program na razpolago, skrčilo tedensko za 40 odstotkov. Za ohranitev strukture in kvalitete programa, bi potrebovali 5 ekip dnevno od ponedeljka do petka in skupno 6 ekip v soboto in nedeljo. To bi omogočilo ponovno obuditev Efp produkcije na terenu.

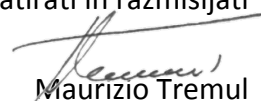
Avid montaže: v primerjavi z letom 2014 in 2015 je bilo v letu 2016 tedensko na razpolago 6 do 7 terminov manj v Avid montažah. To stanje je skupaj s krčenjem terenskih ekip povzročilo hude programske posledice.

Za ohranitev strukture in kvalitete programa bi bilo potrebno ponovno zagotoviti ukinjeni dnevni termin v Avid montaži od ponedeljka do sobote.

Vidni padec obsega in kvalitete programa lastne produkcije ogroža zakonsko določeno poslanstvo narodnostnih programov.

Končne misli

Nujno in pravično je, da se opravi temeljita, objektivna, korektna, nepristranska in neideološka analiza delovanja in analiza stroškov vseh PPE, UPE, RC, OE in drugih produkcijskih in ne-produkcijskih enot na RTV Slovenija, s ciljem, da se zagotovi čim bolj učinkovito in kakovostno izvajanje poslanstva javnega zavoda. Oba Regionalna centra sta bila v zadnjih letih deležna velikega krčenja sredstev v nesorazmerju z drugimi enotami. Zato izhodišče ne sme in ne more biti PPN 2017, kot tudi ne tiste sile, ki zagovarjajo reševanje finančnih težav RTVS samo z dodatnim krčenjem in zmanjševanjem stroškov, vloge in poslanstva Regionalnih centrov. O tem bomo sicer imeli še priložnosti debatirati in razmišljati na naslednjih sejah Komisije.

Maurizio Tremul

Capodistria-Koper, 11/01/2017